

**PROF. DR. HASAN ONAT'IN DÜŞÜNCE DÜNYASINDA
DOĞADAN ESİNLENDİĞİ METAFORLAR**

Metaphors Inspired By Nature in Hasan Onat's
World of Thought

Fatmanur Alibekiroğlu EREN*

Öz

Prof. Dr. Hasan Onat, din, bilim ve mezhep olgusunu, onlarla ilgili teza-hürleri anlamak ve muhatapları için anlaşılır hale getirmek için anlatımlarında tabiatın esinlendiği birtakım metaforlar kullanmıştır. Müslümanların zihnindeki süreç algısını “nehir metaforu”; malumat-bilim ilişkisini “arıbal metaforu”; mezheplerin oluşum sürecini ise “palamut metaforu” üzerinden açıklamıştır. İnsanlığı, doğanın dip seslerine kulak vermeye çağran Onat'ın tabiatı keşifleri neticesinde oluşturduğu bu metaforlar, onun hayatı anlamlandırma süreci ile ilgili bizlere önemli ipuçları vermektedir. Bu çalışmada Hasan Onat'ın düşünce ve zihin dünyasında yer bulan üç önemli metafor üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede Onat'ın sözlü anlatımlarını içeren ilmi mirası ile akademik çalışmalarındaki veriler bütüncül bir şekilde değerlendirilmeye gayret edilmiştir

Anahtar Kelimeler: Hasan Onat, Metafor, İnsan, Süreç, Mezhep.

Abstract

Prof. Dr. Hasan Onat used a number of metaphors inspired by nature in his expressions in understand to phenomena of religion, science and sect and the manifestations related to them and to make them understandable to his interlocutors. He introduced the “river metaphor” to clarify the perception of the process in the minds of Muslims; the “bee-honey metaphor” to explain the relationship between knowledge and science; and the “acorn metaphor” to make the process of forming sects meaningful. Hasan Onat, who calls on humanity to listen to the bottom sounds of nature, has created these metaphors as a result of his discoveries about nature, and he give us important clues about his process of making sense of life. The study focuses on three important metaphors that Hasan Onat has systematically made, inspired by nature, from the metaphors found in the world of thought. In this context, the scientific heritage of Onat, including oral narratives, and the data in his academic work, will be evaluated in a holistic manner.

Keywords: Hasan Onat, Metaphor, Human, Process, Sects.

* Dr. Öğr. Üyesi Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı, Adana, Türkiye, orcid.org/0000-0001-9629-5736, e-posta: falibekiroğlu@cu.edu.tr

Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
03.05.2021	11.06.2021	30.06.2021

“Doğanın dip sesleri diriliş bestesi gibi, sükunete hasret yorgun ruhlar için..”¹

GİRİŞ

Fikirleri, bilimsel kişiliği ve insanlığı ile örnek bir şahsiyet olan Prof. Dr. Hasan Onat, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlandırmada kendine özgü bir yol ve yöntem izlemiştir. Onun anlam arayışı, kendi deyimiyle “adaletle anlama çabası” insanı, tabiatı ve dini bir bütün olarak anlamaya sevk etmiştir. Okumanın yeri ve zamanının olmadığı ilkesiyle hareket eden Hasan Onat, yalnızca yazılıp çizilenleri değil, kainatın dilini okumak için de büyük bir gayret sarf etmiştir. Kişiyi kendi varlığını hatırlaması için yıldızlara bakmaya çağırılmış, güneşin ilk ışıkları ile birlikte başlayan diriliş sürecine katılmaya davet etmiştir.

Onat için tabiat her şeyin ötesinde insanoğluna verilen bir emanettir ², ancak tabiatın bir emanet olduğunu hatırlamak da ayrı bir meziyettir. O’na göre güneşi unutan, yıldızların farkında olmayan bir insan için doğanın ve insanın Tanrı’nın emaneti olduğunu hatırlamanın ne denli mümkün olduğu da sorgulanmalıdır. Onat, Tanrı’nın emaneti olarak tavsif ettiği bu emanete rikkat ve şefkatle gerekli özeni göstermekle kalmamış, tabiattaki saklı manaları görebilmiş, tabiatın sesini işitebilmiş ve dilini öğrenmeye çalışmıştır.³ Tabiatın sesine kulak vermenin insanın kendi içine doğru yapacağı yolculuk için iyi bir başlangıç noktası olabileceğini ifade etmiştir. ⁴

Her sabah güneşin ilk ışıklarıyla birlikte doğanın şarkılarını dinlemenin ve diriliş sürecine katılmanın güzelliğine işaret eden ⁵ Onat için, güneş, her gün yeni bir güneştir ve “güneşin doğuşu batışından daha görkemlidir”.⁶ Bu yüzden her sabah güneşin doğuşunu izlemek

¹ Hasan Onat. “Bahar muştusu.....ruhlar için”. *Twitter* (15 Mart 2020, 08:59).

² Hasan Onat. “Ağustos ortasında hakiki...gerek”. *Twitter* (15 Ağustos 2020, 10:29).

³ Hasan Onat. “Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”, *Kişisel. Hasan Onat*, Erişim: 15 Nisan 2021. http://www.hasanonat.net/h/index.php /65-guenesin-dogusu-bat-s-ndan-daha-goerkemli-olur_

⁴ Hasan Onat. “İnsan sizi yorduysa...olabilir”. *Twitter* (11 Mayıs 2019, 11:36).

⁵ Onat, “Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”.

⁶ Onat, “Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”.

en büyük zevklerinden biri haline gelmiştir.⁷ Ve elbet bu doğuşun O'na söylediği bazı şeyler vardır. Bu bağlamda O, güneşin ufukta belirmesiyle aşikâr olan ufuk çizgilerinin varlık-yokluk sınırını açığa çıkardığını belirtir.⁸

“Yıldızlardan uzaklaşmak”, “beton yığınlarının arasında kalan güneş ışınları”, “insanın topraktan kopması”⁹ insanı hem kendinden, hem tabiatan, hem de doğallığından uzaklaştırır. Onat tekrar gökyüzüne bakmaya ve yıldızların neden bizden uzaklaştıklarını anlamaya ve doğanın dip seslerine kulak vermeye davet eder, çünkü “insan, kendi varlığının, evrendeki yerinin farkında olduğu kadar ve hayatını anlamlı kılabilirdiği kadar insandır.”¹⁰

Onat, doğanın dip seslerini duyabilmek ve anlayabilmek için insanın topraktan yaratıldığı gerçeğini hatırlaması gerektiğini söyler. Toprak ve insan birbirini tamamlamaktadır. Zira toprağı tanımadan insanı, insanı tanımadan ise en nihayetinde Tanrı'yı tanımak mümkün değildir. O'na göre bu bir nevi insanın ve Tanrı'nın yeniden keşfedilmesidir.¹¹ Dolayısıyla toprakla dertleşmek ruhların yorgunluğuna ve zihinlerdeki karmaşaya şifa olacak¹² varoluşsal bütünlüğünü görmeyi kolaylaştıracaktır.¹³

En genel ifadeyle tabiat, Hasan Onat için bir yol haritasına dönüşmüştür. Bu yol haritası onun hayatı, insanlığı, dini ve akli anlaması adına yeni keşifler sunmuştur. Kuşatılmışlık duygusu içerisinde özgürlük ve adalet bilinci geliştirmek zorunda kalan insanı, “sert kaya-

⁷ Hasan Onat, “Prof. Dr. Hasan Onat ile Mülakat-I: Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”. <https://www.tamgaturk.com/haber/prof-dr-hasan-onat-ile-mulakat-i-gunesin-dogusu-her-zaman-batisindan-daha-gorkemli-olur-18270.html>.

⁸ Onat, “Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”.

⁹ Hasan Onat, “İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihin Anlam ve Önemi” (Çukurova İlahiyat Fakültesinde Sunulan Konferans, Adana, Şubat 26, 2014).

¹⁰ Onat, “Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”.

¹¹ Onat, “Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur”; Hasan Onat, “Doğanın Dip Seslerine Hiç Kulak Verdiniz mi?”, *Kişisel*. Hasan Onat, Erişim: 1 Nisan 2021. <http://www.hasanonat.net/index.php/features/module-positions/38-dogan-n-dip-seslerine-hic-kulak-verdiniz-mi>.

¹² Hasan Onat, “Ruhumuzun ne kadar.....ihtiyacı var”. *Twitter* (13 Nisan 2019, 13:41).

¹³ Onat, “Doğanın Dip Seslerine Hiç Kulak Verdiniz mi?”.

ların arasındaki bir avuç toprak parçasında filizlenen bir tohum” olarak tavsif etmesi¹⁴ ya da çorak topraklara veya sert kayalara kök salarak hayata tutunan ağaçlara bakarak, direnme gücünün köklerin sağlamlığıyla irtibatlı olduğunu söylemesi¹⁵ tabiattan Onat’ın payına düşen keşiflerden sadece bazılarıdır. Tabiata bir ilim adamı hassasiyetiyle dikkat, rikkat ve şefkatle bakan Onat, Müslümanların zihin dünyasındaki problemleri, zihinlerindeki karmaşık meseleleri anlaşılır hale getirmek için de tabiattan bazı metaforlar inşa etmiştir. Din, bilim ve mezhep olgusunu ve onlarla ilgili olgu ve olayları anlamak ve muhatapları için anlaşılır hale getirmek üzere üretilen bu metaforlar, muhatapın zihninde yeni yeni manalar çağrıştırmaktadır.

Bu çalışma, Hasan Onat’ın özgün fikirlerini anlaşılır kılmak için tabiattan seçtiği metaforları tespit ve tahlil etmeyi amaçlamaktadır. Metaforların tespitinde Hasan Onat’ın muhataplarıyla ilişkisi ve iletişiminde öne çıkan sözlü anlatımları dikkate alınmıştır. Bu amaçla öncelikle Onat’ın dersleri ve konferanslarından oluşan sözlü anlatımları, onun kullandığı metaforları tespit etmek amacıyla taranmıştır. Bu süreçte Onat’ın düşünce dünyasını yansıtan çok sayıda metaforla karşılaşmıştır. Zaman zaman Kur’ân’ın anlam dünyasında yer bulan çeşitli metaforları zikrettiği, zaman zaman da insanların zihninde var olan bir metaforu farklı bir bakış açısıyla yeni anlamlar yükleyerek kullandığı görülmüştür. Onat’ın düşünce dünyasında çok sayıda örnek yer almakla birlikte, tabiattan esinlendiği metaforlar merkeze alınmış ve tespit edebildiğimiz bu metaforlardan O’nun sistemli hale getirdiği üç metafor üzerinde durulmuştur. Sözlü anlatımlarında sıklıkla kullandığı bu üç metafor, akademik çalışmalarından, sosyal medya paylaşımlarından, onunla yapılan mülakatlardan ve şahsına ait web sitesinde yer bulan makalelerden elde edilen verilerle desteklenmiş ve tamamlanmıştır.

Onat, Müslümanların zihinlerindeki süreç algısını netleştirmek için nehirlere, malumat-bilim ilişkisini açıklamak için arı ile bal ara-

¹⁴ Hasan Onat, *İslâm Ortak Paydası ve Mezhep Gerçeği* (İstanbul: Endülüs Yayınları, 2019), 77.

¹⁵ Hasan Onat, “Çorak toprağa.....olur.” *Twitter* (15 Eylül 2019).

sındaki ilişkiye, kurumsallaşma gerçeğini anlaşılır kılmak için ise palamudun bir meşe ağacına dönüşme sürecine dikkatleri çekmiştir. O, açık bir zihin yapısı ile doğayı gözlemleyerek ürettiği bu metaforları incelikli bir şekilde kullanmış ve benzeyen ile benzetilen arasındaki ilişkiyi pek çok boyutuyla değerlendirmiştir. Bu sebeple aynı metafor zaman zaman farklı manalar dikkate alınarak yeniden inşa edilebilmiştir. Hasan Onat'ın düşünce dünyasında yer bulan bu metaforlar, muhatabın zihninde anlamayı kolaylaştıracak ve yeni yeni manalar çağrıştıracaktır.

1. Nehir Metaforu

Nehir, tarih boyunca insanoğlunun dikkatini çekmiş, nehir üzerinden çeşitli metaforlar üretilmiştir. İnsan, insanlığın akışı, evrendeki mutlak değişim, çeşitli oluşumların teşekkül süreçlerindeki farklılaşmalar gibi meselelerin anlaşılabilmesi için nehir metaforu sıklıkla kullanılmıştır.

Hasan Onat'ın düşünce dünyasında nehir, süreç algısı bağlamında anlam bulmaktadır. Zira O'na göre nehirler hem insan hayatının akışının, hem de süreçlerin başlangıç noktasının anlaşılması için ilham kaynağıdır. Onat, akan bir suyun kaynak noktasını merak eder ve bu noktaya ulaşmak için uzun yürüyüşler yapar. Öyle ki zaman zaman bir vadi boyunca yürümenin en büyük zevklerinden biri olduğunu dile getirir.¹⁶ Onat'ın düşünce dünyasında nehirleri anlamak insanı anlamakla neredeyse eş değerdir. Her şeyden önce insanın hikayesinin nehrin hikayelerinde gizli olduğunu söyler.¹⁷ Bu yüzden insanı anlamak için nehrin hikayelerine kulak vermek gerekir. O, bir tweetinde nehrin anlam dünyasındaki yerini şöyle açıklamış ve bu tweet ile birlikte aşağıdaki fotoğrafı paylaşmıştır:

“Boşuna sevmedim nehirleri, vadileri; boşuna dememişler, felsefe yolda olmaktır, diye...İnsan yürüdüğü zaman, hayatın bir nehir gibi akıp gittiğini daha kolay anlayabiliyor...Öğrenmeye açık olan “yol”un hikayelerini duyabilir...”¹⁸

¹⁶ Sivas Kur'an Okulu, “Prof. Dr. Hasan Onat”, *Youtube* (7 Ekim 2017), 00:14:03-00:14:21.

¹⁷ Hasan Onat, “İnsanın hikayesini...bilmek...”, *Twitter* (29 Ekim Haziran 2019).

¹⁸ Hasan Onat, “Boşuna sevmedim.....duyabilir.”, *Twitter* (2 Haziran 2019, 19:47).

Kaynak: <https://twitter.com/Hasanonat/status/1135226425206816768>

Hasan Onat'ın doğayı anlama çabası insan gerçeği bağlamında nehir metaforuna dönüşmüş ve insanın, hayatın ve İslâm'ın doğuşundan itibaren başlayan sürecin doğru değerlendirilmesi için devreye girmiştir. Bu perspektifte Onat, nehir metaforuna Müslüman zihin dünyası eksenindeki bir gerçeklik bağlamında yer verir. Bu vakıa Müslüman zihin dünyasında süreç algısının olmamasıdır.¹⁹ O'na göre, süreç algısından ve değişim fikrinden bağımsız düşünmek, geçmiş ile tarih arasındaki farkın anlaşılmasına, geçmişin kutsallık zırhı ile geleceğe taşınmak istenmesine sebebiyet verecektir.²⁰ Bu durum ise İslâm'ın kurucu ilkeleri ile anlaşılma biçimleri arasındaki irtibatın doğru anlaşılması²¹ en nihayetinde ise dindeki kurum-

¹⁹ Bkz. Hasan Onat, "İslâm Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: Şiî-Selefi Kutuplaşması". *Tarihte ve Günümüzde Selefilik (Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı)* (İstanbul: 2014), 530-531.

²⁰ Onat, "İslâm Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: Şiî-Selefi Kutuplaşması", 530.

²¹ Hasan Onat, "İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihin Anlam ve Önemi", *Kur'an ve İslami İlimlerin Anlaşılmasında Tarihin Önemi*, ed. M. Mahfuz Söylemez (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2013), 16.

sallaşmaların insan ürünü olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesi ile sonuçlanacaktır.²² İşte bu sebeple Onat, Müslümanların zihin dünyasındaki süreç algısının yeniden yeşertilmesi adına adımlar atmış, nehir metaforu tam da böyle bir gayeyle muhataplarının çeşitli anlama düzeylerine hitap etmiştir.

Onat, nehir metaforu üzerinden insanın ve hayatın akışını; değişim ve dönüşümün doğallığını vurgulayarak insanın din ile ilişkisini sağlıklı bir zeminde değerlendirmeye gayret etmektedir. En temelde hayatın tıpkı bir nehir gibi, değişerek, dönüşerek, farklılaşarak ve her an yeniden oluşarak devam etmekte olduğunu ifade etmiştir.²³ Örneğin Onat nehir metaforu üzerinden din algısını şöyle açıklamaktadır: “İşlâm, Hz. Muhammed’e Allah katından gelen Kur’ân’ın kurucu ilkeleri etrafında ve Hz. Muhammed’in “örnekliliği” ile şekillenmiş bir dindir. Din alanında belirleyici iki kaynak akıl ve vahiydir. Hz. Muhammed’in almış olduğu ilk vahiyle birlikte başlayan İşlâm’ın serüveni tıpkı bir nehir gibi akararak, -hicri takvim üzerinden düşünürsek-1450 yıldır devam etmektedir. Bu süreçte İşlâm ilk Müslümanların mirası olan anlayış ve yaşayış biçimi üzerinden, her zaman diliminde, değişerek, dönüşerek, hatta farklılaşarak daha sonraki nesillere ulaşmıştır. Bu akış içinde, din adına değişmeyen tek şeyin, yazılı olarak ve hafızadan hafızaya aktarılarak geldiği için, sadece Kur’ân-ı Kerim olduğunu söylemekte bir beis görmemekteyiz. Bunun dışındaki her türlü bilginin, hatta uygulamaların özü muhafaza edilmiş olmakla birlikte, değişmediğini, değişmeyeceğini söylemek pek mümkün değildir.”²⁴

Onat’ın süreçlerin ve ilk kaynağın anlaşılması hususunda yardımcı bir unsur olarak kullandığı nehir metaforunda, nehrin akış prensibinin, ilk ortaya çıktığı saf halinin, kollara ayrılmasının, denize ulaşmadan kaybolan kollarının, nehre sonradan dahil olan unsurların ve akış hızındaki farklılaşmaların temsil ettiği manalar vardır. Metaforun tüm unsurlarının anlaşılır olması için ise muhatapların bilgi düzeylerine hitap etmesi gerekir. Bu perspektifte Onat, temel bir soru ile konuya dikkatleri çeker. Muhatapların farkındalıklarını ve

²² Onat, “İşlam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihın Anlam ve Önemi”, 54.

²³ Onat, *İşlâm Ortak Paydası ve Mezhep Gerçeği*, 32.

²⁴ Hasan Onat, “İşlâm’ı Anlamada Yöntem Sorunları”, *Gelenek ve Modernite Arasında İşlam Yorumları*, ed. Murat Akın, Hasan Cansız, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları/ISAV: 2018), 46.

mevcut bilgilerini etkin bir şekilde kullanmalarını sağladıktan sonra ise anlama sürecini başlatır. Bu yüzden Onat, ilk olarak muhataplarının bir nehrin başlangıç noktasını görüp görmedikleri hususunda düşüncelerini sağlar. Kişilere mevcut deneyimlerini sorgulama imkanı tanıyan bu soru ile zihinde var olan temel düzeydeki bilgiler devreye girmekte ve bu şekilde metafor ile dinleyiciler arasında bağ kurulmaktadır.²⁵ Hz. Peygamber'e gelen ilk vahiyle beraber tarihi akışın başladığını söyleyen Onat, İslâm'ı, bir dağın eteğinden doğan nehre benzetmektedir. Kaynaktan fışkırarak denize doğru akan bu nehir gibi, İslâm toplumu da insanlığın sonuna dek tarihi akışını devam ettirecektir.²⁶ Onat bu hususu şu şekilde açıklamaktadır: "*İslâm toplumunun oluşumunu vahiyden beslenen, Hz. Muhammed'e inen "oku!" emriyle akmaya başlayan bir nehir gibi düşünürsek, on dört asrı aşan akışta, milyarlarca insan bu ırmağın su damlacıkları olmuştur.*"²⁷ Bu akış esnasında nehre birtakım yan kolların, farklı unsurların dahil olması, suyun akış hızının bazen azalması, bazen menderesler, bazen şelaleler oluşturması gibi²⁸ Hz. Peygamber ile birlikte başlayan tarihi akış içerisinde zemine uygun olarak çoğunluktan ayrılan bazı kollar meydana gelmiştir. Yine nehrin bazı kollarının denize ulaşamaması gibi bir kısım oluşumlar tarih sahnesinden silinmekte, bir kısmı çoğunluktan ayrılarak, bir kısmı ise çoğunlukla uyumlu bir şekilde akışını devam ettirmektedir. Yine bu bağlamda bazen de çoğunluk içerisinde iç akıntılar meydana gelebilmiştir.²⁹ Onat, bu noktada önemli bir hususa işaret eder: Ana akımın özgün yapısını muhteva etmesi. Nasıl ki nehir metaforu örneğinde ana akışın güçlü olduğu durumlarda dışardan katılanlar suyun karakterini değiştiremiyor ve ana akım dışardan katılanları kendi karakterine benzetiyorsa, İslâm'ın tarihsel süreçteki akışı da kendi özgün yapısını koruyorsa sonradan katılanları kendine benzetecektir. Ana akışın zayıflaması durumunda ise bu unsurlar İslâm'ı kendine benzeteceklerdir.³⁰ Bu

²⁵ Sivas Kur'an Okulu, "Prof. Dr. Hasan Onat", 00:13:24-00:16:50.

²⁶ Hasan Onat, "Mezhep Kavramı ve Mezheplerin Doğuş Sebepleri". *Kişisel*. Hasan Onat, Erişim: 04 Nisan 2021. <http://www.hasanonat.net/index.php/98-mezhep-kavram-ve-mezheplerin-dogus-sebepleri>.

²⁷ Onat, "İslâm'ı Anlamada Yöntem Sorunları", 66.

²⁸ Sivas Kur'an Okulu, "Prof. Dr. Hasan Onat", 00:16:09-00:16:14.

²⁹ Onat, "Mezhep Kavramı ve Mezheplerin Doğuş Sebepleri".

³⁰ Sivas Kur'an Okulu, "Prof. Dr. Hasan Onat", 00:16:28-00:16:33.

bağlamda Onat, İslâm'ın kurucu ilkeleriyle her zaman bu akışı yönlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu noktada bir diğer önemli husus sonradan katılanların mahiyetinin tespiti ve ana akımdan ayıklanmasıdır. Zira, nehrin karakterinin farklı kaynaklardan gelen sularla farklılaşması gibi din anlayışına içinden geçtiği ortamlara bağlı olarak muhtelif kùltler, eski yeni kùltürler, farklı düşünceler, bidat, hurafeler ve yeni ihtiyaçlar ile birlikte katılan ve din gibi zannedilen unsurlar da dahil olabilmektedir.³¹

Bu noktada süreç algısının netleşmesi için nehrin bir diğer özelliğine daha dikkat çekilir. Bu da değişim prensibidir. Değişim insanlık için kaçınılmazdır. Onat, bunu Heraklit'e atfedilen "bir nehirde iki kez yıkanmaz" sözünü de dikkate alarak³² nehrin bir saniye önce akan suyunun bir saniye sonra akan suyu ile aynı olmamasına benzetir ve insanlığın akan nehirler gibi sürekli yenilenmekte olduğuna dikkat çeker. Değişim hem fert, hem de toplum planında geçerlidir.³³ Bu noktada Onat, Rahman Süresi 29. ayette açığa çıkan Cenâb-ı Hakk'ın yaratmasının sürekliliğinin en mükemmel şekilde insanda tecelli ettiği fikrini dile getirir. İnsan için biyolojik, fizyolojik ve ruhsal olarak işleyen değişim dönüşüm süreçleri söz konusudur. İnsan oluş halinde olup, ilk hücrelerin teşekkülü ile başlayan bu oluş hali insanın son nefesine kadar devam eder. Onat, nehir metaforu perspektifinde bir saniye önce akan su ile bir saniye sonra akan suyun aynı olmadığı ilkesine, aynı nehre tekrar giren insanın da aynı olmadığı tespitinin eklenmesi gerektiğini söyler. Bu bağlamda Onat'ın tespitleri değişimin doğallığı hususunda zihinlerde farkındalık yaratmaya yöneliktir.³⁴

³¹ CNN Türk, "İslam'a Göre Tecdid Ne Demektir?-Gündem Özel 12.03.18 Pazar", *Youtube* (16 Mart 2018), 00:04:34-00:04:54.

³² Hasan Onat, "İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihın Anlam ve Önemi", (Çukurova İlahiyat Fakùltesinde Sunulan Konferans, Adana, Şubat 26, 2014); İsmail Şık, "Dini Düşüncede Yenilik Anlayışları Doç. Dr. İsmail Şık", *Youtube* (1 Haziran 2018), 00:17:10-00:17:17.

³³ Hasan Onat, "Elmalılı Hamdi Yazır'ın Anlayışı ve Mezheplere Bakışı", *Elmalılı Hamdi Yazır Sempozyumu 4-6 Eylül 1991*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993), 145.

³⁴ Akdeniz İlahiyat Akademisi, "Prof. Dr. Hasan Onat-Din Alanında Güvenilir Bilgi ve Mâturidi Düşünce", *Youtube* (28 Kasım 2017), 00:10:00-00:12:20; Şık, "Dini Düşüncede Yenilik Anlayışları Paneli", 00:17.10-00.18:34. Ayrıca Bkz. Hasan Onat, *Türkiye'de Din Anlayışında Değişim Süreci* (Ankara: Kökler ve Değerler Yayıncılık, 2009), 13.

Onat, değişim bu kadar açık olmasına rağmen Müslüman kafalarda sağlıklı bir şekilde işlemeyen süreç algısına işaret eder. Müslümanların değişimi doğru okuyamaması ve tarihsel akıştaki iniş çıkışların göz ardı edilerek doğrusal bir perspektifte değerlendirilmesi en nihayetinde İslâm'ın evrenselliği ile çelişen "geleneğin dinleştirilmesi" problemi ile neticelenir.³⁵ İşte bu problem yine nehir metaforu bağlamında bahsedilen bir başka örneklem ile çözüme kavuşturulmuştur: İslâm ortak paydası bilinciyle tarihsel akış içerisinde nehre yani ana akışa sonradan katılan unsurların farkına varılması.³⁶ Bu noktada Onat'ın İslâm'ın evrenselliği, değişim ve süreç bağlamında söylediklerini aktarmak yerinde olacaktır:

"Din" ve "Dinin Anlaşılması" birbirinden ayrı şeylerdir. Mezhepler "dinin anlaşılma biçimleri" olarak karşımıza çıkmaktadır. Evrensel olan İslam'ın değişeceğini, bozulacağını düşünmek, elbette mümkün değildir. Ancak Hz. Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan oluşumları İslam ile özdeşleştirmek de mümkün değildir. Üstelik bu tür bir tavır, İslam'ın evrenselliğine gölge düşürecektir. Sosyal değişme olgusuna paralel olarak, her zaman diliminde İslam yeniden anlaşılacak, İslam'ın evrenselliği konuşulacaktır. Bugün karşımızda 14 asırlık bir birikim durmaktadır. Bunu, ne İslam'la özdeşleştirmek, ne de görmezlikten gelme mümkündür. Bu birikim, iyi değerlendirildiği zaman, güvenli ve sağlıklı bir gelecek için bize ışık tutar. Öte yandan, İslam'la özdeşleştirildiği takdirde bu birikim bize nefes aldırılmaz, bizi boğar ..."³⁷

Onat, ana akıştaki farklılaşmalardan biri olan mezheplerin hangi bağlamda değerlendirilmesi gerektiği konusunda da nehir metaforu ile açıklayıcı bir örneklem sunar. Öyle ki, Onat'ın belirttiği üzere Hz. Peygamber'in sağlığında mezhep yoktur. Müslümanlar tarafından üretilen unsurlardan biri olan mezhepler sonradan akışa dahil olmuştur. Bu sebeple, mezheplerin dinin yerine ikame edilmesi metaforunda dikkat çekilen alt kolların ana kaynağın yerine geçmesi problemi meydana getirecek yani dinin temel fonksiyonlarının göz ardı edilmesine sebebiyet verecektir. Bu noktada İslam ortak paydası bi-

³⁵ Şık, "Dini Düşüncede Yenilik Anlayışları Paneli", 00:18:57-00:19:33.

³⁶ CNN Türk, "İslam'a Göre Tecdid Ne Demektir?", 00:07:15-00:07:30.

³⁷ Hasan Onat, "Elmalılı Hamdi Yazır'ın Anlayışı ve Mezheplere Bakışı", 147.

linciyle, mezhepleri dinin anlaşılma biçimleri olarak kabul etmek, sorunların çözümünde de en önemli aşamalardan biri olacaktır. ³⁸ Yine bu bağlamda Onat, mezheplerle ilgili bazı temel noktalara işaret etmektedir. Hiçbir mezhebin ilk ortaya çıktığı haliyle günümüze ulaşmadığı, mezheplerin birden bire meydana gelen oluşumlar olmadıkları ve mezheplerle ilgili algıların da değişip dönüşerek sonraki nesillere aktarılması bu noktada zikredilen hususlardır. ³⁹ Onat'ın özellikle lisans derslerinde mezheplerin kurumsallaşmasını açıklamak amacıyla sıklıkla başvurduğu bu metafor, mezheplerin din olmadığı gerçeği başta olmak üzere mezheplerle alakalı pek çok hususun zihinlerde netlik kazanmasına ciddi bir katkı sunmuştur. En nihayetinde Onat'ın düşünce dünyasında insanı, hayatı anlamak, anlamlandırmak hususunda önemli bir yeri olan nehir metaforu, Onat'ın hitap ettiği çeşitli anlama düzeylerine sahip kitleler nazarında da işlevsel bir konum elde etmiştir. Farkındalık aşamasından, problemlerin çözümüne kadar uzanan geniş bir anlam içeriğine sahip olan nehir metaforu Onat'ın tespit ve yorumlarıyla literatürdeki yerini almıştır.

2. Arı-Bal Metaforu

Hasan Onat'ın düşünce dünyasında tabiattan esinlenerek yer bulan bir diğer metafor, malumat-bilim ilişkisinin anlaşılması için inşa edilmiştir. Malumat-bilim ilişkisini Müslümanların zihnini en çok karıştıran meselelerden biri olarak tavsif eden Onat, meseleyi temel bir düzlemde anlaşılır hale getirmek üzere arı-bal metaforuna başvurmakta ve bir tweetinde bunu şöyle örneklendirmektedir: ⁴⁰

*“İhlamur çiçeğinde bir bal arısı... Malumat-bilim ilişkisini anlamak için ilginç bir metafor... Malumatsız bilim olmaz; ancak malumat ilim/bilim değildir...”*⁴¹

Onat, bilimsel makalelerinde de malumatla bilim arasındaki ilişkiyi bu metafor üzerinden açıklamaya çalışır. Buna göre “Arı çiçek tozlarını toplar, onları, kendi içinde kimyasal bir işlemde geçirir ve

³⁸ CNN Türk, “İslam’a Göre Tecdid Ne Demektir?”, 00:06:20- 00:07:43; Onat, “Mezhep Kavramı ve Mezheplerin Doğuş Sebepleri”.

³⁹ Onat, “İslâm Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: Şî‘î-Selefi Kutuplaşması”, 530.

⁴⁰ Hasan Onat, “İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihin Anlam ve Önemi” (Çukurova İlahiyat Fakültesinde Sunulan Konferans, Adana, Şubat 26, 2014).

⁴¹ Onat, Hasan, “ İhlamur çiçeğinde.....değildir.”, *Twitter* (29 Haziran 2019).

peteklere döker. Çiçek tozları (nektarlar) bilgi gibidir. Onların işlenmesi, bal haline dönüştürülmesi, yöntemi çağrıştırmaktadır. Bal bir sonuçtur, bilime ve bilimsel bilgiye benzer. Çiçek tozlarının bal olmadığını herkes bilir. Ancak çiçek tozları olmadan bal olmaz. Aynı şekilde bilgi olmadan da bilim olmaz. Bilim faaliyeti ise bilimsel yöntemlerle gerçekleşir”.⁴² Onat, arının çiçek nektarlarını bala dönüştürdüğü gibi, bilim adamının da malumatı çeşitli süreçlerden geçirerek bilimsel bilgiye dönüştürdüğünü ifade eder. Burada unutulmaması gereken husus Onat tarafından zikredilir: “Malumatsız bilim olmaz fakat bilimsellikten yoksun malumat pekala olabilir.”⁴³ Onat, bilim denildiğinde bir üretim neticesi olarak yeni bir şeyden söz edilmesi gerektiğini ifade eder. Bu yönüyle bilim, aynı zamanda kişinin yaratıcı yetilerinin görünür kılınması anlamına gelmektedir.⁴⁴ Bu ise ancak bilginin kaynakları ve bilginin nasıl üretildiği hususunda bilinç sahibi olmakla mümkündür. Zira Onat’a göre kafalarda pek çok bilgi vardır hatta son zamanlarda bilgiye ulaşmak ciddi anlamda kolaylaşmıştır. Ancak nasıl kullanılacağı bilinmeyen bu bilgiler bilim olmadığı gibi kişinin bilgi yığınları arasında kaybolmasına sebep olmaktadır.⁴⁵ Bunun yanında Onat bu metaforu, bilimsel bilginin nitelikleri açısından da değerlendirmiştir. Arının çiçek nektarlarını toplayıp, peteğin içine dökmesine kadarki sürecin takip edilebilmesi gibi bilimsel yöntemin temel ilkelerinden biri de süreçleri başlangıçtan itibaren takibe izin veriyor olmasıdır.⁴⁶

Malumat-bilim ayrımının anlaşılır hale gelmesine yönelik bu metafor şüphesiz pek çok problemin çözümü noktasında ciddi bir adım niteliğindedir. Zira Onat’ın tespitlerine göre malumat-bilim ayrımının

⁴² Hasan Onat, “Bilgi, Bilim ve Bilimsel Yöntem”, *İslam Bilimlerinde Yöntem*, ed. Halis Albayrak, (Ankara: Ankuzem Yayınları, 2005), 12. Ayrıca bkz. AçıkBeyin, “Yeni Bir Bilim Paradigması Mümkün mü?-Hasan Onat&Sinan Canan, *Youtube* (30 Nisan 2020), 00:17:20-00:17:35; İLSAM İlahiyat İlimleri Araştırma Merkezi, “Prof. Dr. Hasan Onat &Hz. Muhammed’i Doğru Anlamak& 21.04.17& Bursa”, *Youtube* (24 Nisan 2017), 00:16: 15-00:17:27.

⁴³ Onat, “İslâm’ı Anlamada Yöntem Sorunları”, 61.

⁴⁴ AçıkBeyin, “Yeni Bir Bilim Paradigması Mümkün mü?-Hasan Onat&Sinan Canan, 00:17:01-00:17:38.

⁴⁵ İLSAM İlahiyat İlimleri Araştırma Merkezi, “Prof. Dr. Hasan Onat &Hz. Muhammed’i Doğru Anlamak& 21.04.17& Bursa”, 00:16:48-00:17:00; Sivas Kur’an Okulu, “Prof. Dr. Hasan Onat”, 00:11:10-00:11:35.

⁴⁶ Onat, “İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihin Anlam ve Önemi” (Çukurova İlahiyat Fakültesinde Sunulan Konferans, Adana, Şubat 26, 2014)

olmayışı İslam'ın anlaşılmasının önündeki en ciddi problemlerden biridir.⁴⁷ Esasında tüm dini bilgilerin doğru bilgi kategorisi altında değerlendirilmesi hem İslam'ın anlaşılmasını hem de doğru düşünüp, sağlıklı çözümler üretebilmeyi engellemektedir.⁴⁸ Malumat-bilim ayrımının zihinlerde netlik kazanmaması ya Müslümanları bilim zannedilen malumatın ağırlığı altında ezmekte⁴⁹ ya da malumata mahkum hale getirmektedir.⁵⁰ Bu bağlamda metafor, İlahiyat çalışmalarının bilimselliğinin ve bilimdeki yerinin ne olduğun sorgulanması hususunda da ufuk açıcı mahiyettedir. Zira Onat'ın tespitlerine göre malumat-bilim ayrımı çerçevesinde İlahiyat fakültelerinde bilginin bir yerden başka bir yere aktarılmasının bilim anlamına gelmeyeceği gerçeği üzerine düşünülmesi gerekmektedir.⁵¹

Arı-bal metaforu, sorunun belirlenmesinden, çözüme kavuşturulmasına kadar varan önemli tespitler içermektedir. Nehir metaforunda olduğu gibi bu metaforun kullanımı noktasında da yine muhatapların temel bilgi düzeyleri ile etkileşim kurularak konu ile ilgili farkındalık meydana getirilmektedir.

3. Palamut Metaforu

Palamut metaforu⁵², Hasan Onat'ın düşünce dünyasından neşet eden bir diğer metafordur. Onat, bu metaforu kurumsallaşma gerçeği bağlamında üretmiş ve bu metafordan süreçleri görünür kılma adına yararlanmıştı. Metaforun temel unsurları olan meşe ağacı, palamut, toprak ve uygun ortam arasındaki ilişki ile zihniyetlerin fikirlerin kurumsallaşması arasında benzerlik addetmektedir. O, bir tweet'inde bu metaforu tohum olarak daha genel anlamda şöyle kullanmaktadır:

⁴⁷ Onat, "İslâm'ı Anlamada Yöntem Sorunları", 61.

⁴⁸ Onat, "İslâm'ı Anlamada Yöntem Sorunları", 60.

⁴⁹ Hasan Onat, "Küreselleşme Sürecinde İslâm'ın Geleceği ve İlahiyatçıların Rolü", haz. İsmail Akkoyunlu, Songül Ünal *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/1 (2009), 4.

⁵⁰ Onat, "İslâm'ı Anlamada Yöntem Sorunları", 61.

⁵¹ AçıkBeyin, "Yeni Bir Bilim Paradigması Mümkün mü?-Hasan Onat&Sinan Canan, *Youtube* (30 Nisan 2020), 00:17:01-00:17:38.

⁵² Onat bu metaforu ceviz veya palamut metaforu olarak tanımlamaktadır. Musa Kazım, "Tarihte ve Günümüzde Selefilik-Prof. Dr. Hasan Onat", *Youtube* (30 Nisan 2020), 07:17:01-07: 08:20:01.

*“Güneş görmeyen yerdeki kar da, geç de olsa erir; uygun nem ve sıcaklık tohumun çatlaması, kök salması ve filiz vermesi demektir... Kabaran toprak varoluşu ve dirilişi kavramayı kolaylaştırır.”*⁵³

Onat, meseleleri vuzuha kavuşturma gayesi ile başvurduğu diğer metaforlarda yaptığı gibi söz konusu metaforun ilk aşamasında muhataplarının konuya ilişkin farkındalık düzeylerini artırmayı amaçlamaktadır. İlk adım meşe ağacından düşen bir palamut meyvesinin toprağa kök salıp filiz verebilmesi için nelerin gerektiği üzerine düşündürmektir.⁵⁴ Sonrasında palamudun meşe ağacına dönüşme sürecini süreç mantığı içerisinde şu şekilde anlatır: *“Meşe ağacından düşen bir palamut toprakla buluştuğunda, gerekli oranda nem ve sıcaklık varsa, hemen kabuğunu çatlatır; aşağıya doğru kök, yukarıya doğru filiz sürmeye başlar.”*⁵⁵ İşte palamudu meşeye dönüştüren bu süreç; fikirler, zihniyetler ve mezhepler bağlamında da bu şekilde işlemektedir. Onat’ın tespitlerine göre meşe palamudunun uygun ortam meydana gelene kadar toprağın altında beklemesi gibi bir fikir de uygun koşullar meydana geldiğinde hem mazinin derinliklerine kök salma, hem de geleceğe doğru gelişip büyüme potansiyelini içinde barındırır.⁵⁶ Başlangıçta küçücük bir palamuttan ibaret olan meşe ağacının süreç içerisinde dallanıp, budaklanıp binlerce palamuta dönüşmesi gibi, mezhepler ve fikirler de süreç içerisinde değişerek ve dönüşerek varlıklarını sürdürmektedir.

Hasan Onat metaforlara özellikle Müslümanların zihin yapısında yer bulan kronikleşen birtakım meseleleri anlaşılır kılmak üzere başvurmaktadır. Hakkında farklı algıların, belirsizliklerin ve karmaşıklıkların bulunduğu Selefilik ile ilgili yönetsel problemleri anlaşılır kılmak üzere bu metafora başvurulmuştur. Bu noktada Selefiligi anlamayı kolaylaştıracak bazı temel sorular sormaktadır: “Selefiyye bir

⁵³ Hasan Onat, “Güneş görmeyen yerdeki.....kolaylaştırır.”, *Twitter* (3 Şubat 2019).

⁵⁴ Hasan Onat, 11 Ekim 2016 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Gerçekleşen Lisans Dersi.

⁵⁵ Onat, “İslâm Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: Şîî-Selefi Kutuplaşması”, 532.

⁵⁶ Hasan Onat, 11 Ekim 2016 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Gerçekleşen Lisans Dersi; Onat, “İslâm Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: Şîî-Selefi Kutuplaşması 532.

mezhep midir? Selefiye dediğimiz oluşum nerede, hangi zaman diliminde, hangi fikirler etrafında ortaya çıktı? Kendisini geğmişle nasıl irtibatlandırdı? Bugüne nasıl evrilerek, değişerek, dđnüşerek ulaştı?⁵⁷ “Fikirlerin boşlukta doğmadığı” ilkesi doğrultusunda bu soruların cevaplarının verilmesi Selefilik üzerindeki inşa faaliyetlerinin ötesinde hakikati görme imkanı sunacaktır. Palamut metaforu anlatımı yalnızca Selefilik söz konusu olduğunda değil zihinlerde günümüze ulaşan ya da ulaştırılan haliyle mevcut olan mezhep vb. oluşumların belirli bir süreç iğerisinden geğtiğinin anlaşılmasına yönelik de katkı sağlar. Herhangi bir zaman diliminde halihazırda mevcut olan bir mezhep, onu hazırlayan bir dizi etkenin neticesinde karşımıza çıkar. Süreçleri, ilk kaynakları ihmal etmek veya inşa edilmiş bir tarih üzerinden bu oluşumları okumak anlamının önündeki en büyük engellerden biridir.

Palamut metaforu, ilk ortaya çıktığı haliyle palamudun ait olduğu ağaçtan, onu doğuran şartlardan ve en neticesinde dđnüştüđu ağaçtan bağımsız olmadığını görmeyi gerektirecektir. Bir meşe palamudu onu koca bir meşe ağacına dđnüştüren hazırlayıcı unsurlarla beraber dđřünüldüđünde anlamlı hale geldiği gibi, fikirler de kurumsallaşma denilen süreçten geğtiği ölçüde görünür hale gelecektir.

⁵⁷ Onat, “İslâm Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: şi-Selefi Kutuplaşması”, 532.

Kaynak: Fatmanur Alibekiroğlu koleksiyonu, 11.10.16, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Fotoğraf “Nehir metaforu ve palamut metaforunun anlatıldığı 11.10.16 tarihli lisans dersine aittir. Tahtada Hasan Onat’ın nehir metaforunu ve palamut metaforunu anlatmak üzere çizdiği şekiller bulunmaktadır.)

SONUÇ

Hasan Onat, ilmî kişiliği, şahsiyeti ve insani vasıflarıyla zenginleşen hocalık vasfı ile ömrünü insanlığa adanmış ve ardından büyük bir ilmî miras bırakmıştır. O’nun ilmî mirası tedrisatından geçen öğrencileri için her daim yeni şeyler söylemeye devam edeceği gibi, düşünce dünyasının izleri yeni nesillerin dini anlama ve anlamlandırma süreçlerine katkı sağlamaya devam edecektir. Hasan Onat, hocası Ethem Ruhi Fığlalı ile gerçekleştirdiği bir söyleşi esnasında insanı, evreni ve İslam’ı anlamaya yönelik bir keşif yolculuğuna işaret etmiştir. O’nun gerçekleştirdiği keşif yolcuğunun hikayeleri ve çıkarımları ise hayatlarına dokunduğu tüm insanlar için kıymetli bir miras bırakmıştır.

Hasan Onat’ın düşünce sisteminin merkezinde yer alan temel ilkelere biri “adaletle anlama” ilkesidir. Şüphesiz O’nun anlama alanlarından biri de tabiattır. Onat için tabiatın anlaşılması hem insanın hem de Tanrısal aklın anlaşılması açısından ayrı bir önemi haizdir. Bu çerçevede Onat, tabiat ve insan ilişkisine dair önemli çıkarımlarda bulunmuştur. Hasan Onat’ın düşünce dünyasında adaletle

anlamayı esas alarak tabiatı bir yol haritasına dönüştürmesi, yeni anlama alanları inşa edebilmiş ve insanın hem kendi varlığını, hem de evrendeki yerini anlaması hususunda yeni bakış açıları kazandırmıştır. Biz de bu çalışmada bu keşif yolculuğundan bize düşen yansımaları anlamaya çalıştık ve onun tabiat ile ilişkisinden ortaya çıkan metaforları gelecek nesillere muhafaza için kayıt altına aldık.

Hasan Onat'ın düşünce dünyasında insan ve evren ilişkisi çok sayıda metafora dönüştürülmüştür. Bu metaforlardan sistematik hale getirdiği üç metafor oldukça dikkat çekicidir. Bu metaforlarla, Onat öncelikle konuya dikkatleri çekmek, kişilerin tecrübelerini konuya dahil etmek, bilinen örnekler üzerinden düşündürmek suretiyle zihinlerde karışık bir halde bulunan fikirleri anlaşılır hale getirmeyi amaçlamıştır. Muhatapları açısından değerlendirdiğimizde ise metaforların özellikle sözlü anlatımda kullanımının yeni ufuklar açma, zor konuları kolaylaştırma, tüm anlama seviyelerine hitap etme gibi özelliklerinin öne çıktığını tespit ettik. Burada dikkatimizi çeken en önemli şey ise Onat'ın bu metaforlarda dikkat çektiği ve anlaşılır kılmaya çalıştığı konuların Müslüman zihin dünyasının problemli yönleri olmasıydı. Onat, Müslüman zihin dünyasının açmazlarına işaret ederken, bu bilinç bulanıklığının sebeplerini, beslenme kaynaklarını ve çözüm yollarını da söz konusu metaforlar kapsamında açıklığa kavuşturmaktaydı. En nihayetinde metaforlar, hem problemlere yönelik farkındalık kazandırma, hem de çözüm yollarını inşa etme işlevi görmekteydi. Bu manada Onat'ın sistematik hale getirdiği metaforlar yalnızca karmaşık meselelerin anlaşılmasını kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda çözümler üretebilmiştir. Bu çerçevede Onat'ın ürettiği bu metaforlar üzerinde düşünmek ve yeni anlam alanları inşa etmek ihtiyacı hasıl olmuştur. Zira metaforlar üzerinde yapılacak ayrıntılı çalışmalar Onat'ın ilmî mirasının yeni nesillere aktarılmasında önemli bir işlev görecektir.

Bu çalışmamız, Hasan Onat'ın yol işaretleri olarak belirlediği metaforlar üzerinde farkındalıklar geliştirmek ve O'nun düşünce dünyasını tabiat algısı üzerinden okumak için atılmış bir adım olarak değerlendirilmelidir. Elbette onun fikirleri, anlama gayreti ve keşif yolculuğu, muhataplarının zihinlerinde yeni anlam alanları oluşturmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- AçıkBeyin. “Yeni Bir Bilim Paradigması Mümkün mü?-Hasan Onat&Sinan Canan, *Youtube*. Yayın Tarihi: 30 Nisan 2020. https://www.youtube.com/watch?v=ys_CvbY8X88.
- Akdeniz İlahiyat Akademisi. “Prof. Dr. Hasan Onat-Din Alanında Güvenilir Bilgi ve Mâturîdî Düşünce”. *Youtube*. Yayın Tarihi: 28 Kasım 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=s9ZfTzfUSCk>.
- CNN Türk. “İslam’a Göre Tecdid Ne Demektir?-Gündem Özel 12.03.18 Pazar”. *Youtube*. Yayın Tarihi: 16 Mart 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=ErUPZMSU8LE>.
- İLSAM İlahiyat İlimleri Araştırma Merkezi. “Prof. Dr. Hasan Onat & Hz. Muhammed’i Doğru Anlamak & 21.04.17 & Bursa”. *Youtube*. Yayın Tarihi: 24 Nisan 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=xSkp3BFk6N8&t=933s>.
- Onat, Hasan. “İhlamur çiçeğinde.....değildir.”. *Twitter*. 29 Haziran 2019, 12.00. Erişim: 10 Mart 2021. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1144893272952844290>.
- Onat, Hasan. “Ağustos ortasında hakiki...gerek”. *Twitter*. 15 Ağustos 2020, 10:29. Erişim: 1 Nisan 2021. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1294536566338203648>.
- Onat, Hasan. “Bahar muştusu.....ruhlar için”. *Twitter*. 15 Mart 2020, 08:59. Erişim: 1 Nisan 2021. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1239083795896242176>.
- Onat, Hasan. “Bilgi, Bilim ve Bilimsel Yöntem”. *İslam Bilimlerinde Yöntem*. ed. Halis Albayrak. 1-26. Ankara: Ankuzem Yayınları, 2005.
- Onat, Hasan. “Boşuna sevmedim.....duyabilir.”, *Twitter*. 2 Haziran 2019, 19:47. Erişim: 25 Nisan. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1135226425206816768>.
- Onat, Hasan. “Çorak toprağa.....olur.” *Twitter*. 15 Eylül 2019, 12:25. Erişim: 20 Nisan 2021. <https://twitter.com/hasanonat/status/1040894455409266689?s=21>.
- Onat, Hasan. “Doğanın Dip Seslerine Hiç Kulak Verdiniz mi?”. *Kişisel. Hasan Onat*, Erişim: 1 Nisan 2021. <http://www.hasanonat.net/index.php/features/module-positions/38-dogan-n-dip-seslerine-hic-kulak-verdiniz-mi>.

- Onat, Hasan. "Elmalılı Hamdi Yazır'ın Anlayışı ve Mezheplere Bakışı". *Elmalılı Hamdi Yazır Sempozyumu 4-6 Eylül 1991*. 140-151. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Onat, Hasan. "Güneş görmeyen yerdeki....kolaylaştırır.". *Twitter*. 3 Şubat 2019, 15:45. Erişim: 1 Nisan 2021. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1092056503459164160>.
- Onat, Hasan. "Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur". *Kişisel. Hasan Onat*, Erişim: 15 Nisan 2021. <http://www.hasanonat.net/h/index.php/65-guenesin-dogusu-bat-s-ndan-daha-goerkemli-olur>.
- Onat, Hasan. "İnsanın hikayesini...bilmek...". *Twitter*. 29 Ekim 2019, 13:22. Erişim 20 Nisan 2021. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1189140559174258689>.
- Onat, Hasan. "İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihin Anlam ve Önemi". Çukurova İlahiyat Fakültesinde Sunulan Konferans. Adana, 26 Şubat 2014.
- Onat, Hasan. "İslam Bilimleri ve Yöntemi Açısından Tarihin Anlam ve Önemi", *Kur'ân ve İslami İlimlerin Anlaşılmasında Tarihin Önemi*, ed. M. Mahfuz Söylemez . 13-69. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2013.
- Onat, Hasan. "İslam Ortak Paydasını Kaybetmiş Müslümanların Açmazı: Şi'i-Selefi Kutuplaşması". *Tarihte ve Günümüzde Selefilik (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı 8-10 Kasım 2013)*. 525-551. İstanbul: 2014.
- Onat, Hasan. "İslâm'ı Anlamada Yöntem Sorunları". *Gelenek ve Modernite Arasında İslam Yorumları*. ed. Murat Akın, Hasan Cansız. 45-69. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları/ISAV: 2018.
- Onat, Hasan. "Küreselleşme Sürecinde İslâm'ın Geleceği ve İlâhiyatçıların Rolü", haz. İsmail Akkoyunlu, Songül Ünal. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/1 (2009), ss. 2-15.
- Onat, Hasan. "Ruhumuzun ne kadar.....ihtiyacı var". *Twitter*. 13 Nisan 2019, 13:41. Erişim: 1 Nisan 2021. <https://twitter.com/Hasanonat/status/1117014902558941187>.
- Onat, Hasan. *İslâm Ortak Paydası ve Mezhep Gerçeği*. İstanbul: Endülüs Yayınları, 2019.
- Onat, Hasan. *Türkiye'de Din Anlayışında Değişim Süreci*. Ankara: Kökler ve Değerler Yayıncılık, 2009.

Onat, Hasan. "Prof. Dr. Hasan Onat ile Mülakat-I: Güneşin Doğuşu Batışından Daha Görkemli Olur". 28.09.20. Erişim: 20 Nisan 2021. <https://www.tamgaturk.com/haber/prof-dr-hasan-onat-ile-mulakat-i-gunesin-dogusu-her-zaman-batisindan-daha-gorkemli-olur-18270.html>.

Musa Kazım. "Tarihte ve Günümüzde Selefilik- Prof. Dr. Hasan Onat", *Youtube*. Yayın Tarihi: 13 Kasım 2013.

Sivas Kur'an Okulu. "Prof. Dr. Hasan Onat". *Youtube*. Yayın Tarihi: 7 Ekim 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=P7TJl-FUNnXw>.

Şık, İsmail. "Dini Düşüncede Yenilik Anlayışları Paneli Doç.Dr. İsmail Şık". *Youtube*. Yayın Tarihi: 1 Haziran 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=S5Fwsi7V01s>.

SUMMARY

Hasan Onat is an exemplary person with his ideas, scientific personality and humanity. He has taken a unique approach in making sense of the past, present, and future. His search for meaning, in his own term, "the struggle to understand justice", led him to understand man, nature and religion as a whole. Hasan Onat moved from the premise that there was no place or time for reading, and made great effort to read not only what was written down and drawn, but also the language of the universe. He invited a person to look at the stars to remember his existence, and invited them to participate in the resurrection process which began with the first lights of the sun.

One of the metaphors developed by Onat is the river metaphor. Onat places the river metaphor in the context of a reality on the axis of the Muslim mind world. This is because there is no perception of the process in the Muslim world of mind. He wrote about the flow of people and life through this metaphor. He tries to evaluate human relationship with religion on a healthy basis by emphasizing the natural nature of change and transformation.

He basically stated that life continues just like a river, changing, transforming, differentiating and regenerating at every moment. He says that the historical flow began with the first revelation to the

Prophet and likens Islam to a river born from the foot of a mountain. Just like this river, which flows from the source to the sea, the Islamic Society will continue its historical flow until the end of humanity.

Onat also explained the context in which sects should be considered through the river metaphor. As Onat points out, there is no sect in the health of the Prophet. Sectarianism, one of the elements produced by Muslims, was later included in the flow. For this reason, replacing sects with religion will cause the problem that the lower arms that are noted in the metaphor replace the main source, that is, it will cause the basic functions of religion to be ignored. Another metaphor that finds a place in Onat's system of thought is the bee-honey metaphor. Considering the relationship between knowledge and science as one of the most confusing issues in the minds of Muslims, Onat resorted to the bee-honey metaphor to make the issue understandable on a basic plane. Onat stated that just as the Bee turns flower nectar into honey, the scientist turns knowledge into scientific knowledge by going through various processes.

Another metaphor that brings joy from Hasan Onat's world of thought is the Acorn metaphor. Onat created this metaphor in the context of the fact of institutionalization and used this metaphor to make processes visible. Onat points out that mindsets such as the relationship between the oak tree, acorn, soil and the appropriate environment, which are the key elements of metaphor, are similar in institutionalization of ideas. The acorn metaphor, produced by Onat, will require seeing that it is not independent of the tree where the palamuda belongs, the conditions that bear it and the tree that it eventually becomes. Just as an acorn becomes meaningful when considered along with the preparatory elements that turn it into a large oak tree, ideas will become visible to the extent that it goes through a process called institutionalization.

As a result of our study, Onat aims to draw attention to the subject with these systematic metaphors, to bring people's experiences to the subject and to make confused ideas in mind by reflecting on known examples. When we evaluate metaphors from the point of view of the interlocutor audience, it was found that the use of these metaphors,

especially in oral expression, stands out, such as opening new horizons, facilitating difficult topics, addressing all levels of understanding. The most important thing that draws our attention here is that the issues that Onat points out in these metaphors and tries to make clear are problematic aspects of the Muslim mind world. While pointing out the dead ends of the Muslim mind world, Onat also clarified the reasons for this blurring of consciousness, sources of nutrition and solutions within the scope of the metaphors in question. Ultimately, metaphors were both a function of raising awareness of problems and building solutions. In this sense, the metaphors systematized by Onat not only facilitated the understanding of complex issues, but also produced solutions. In this context, there was a need to think about these metaphors produced by Onat and to build new areas of meaning. Because detailed studies on metaphors will serve an important function in transferring Onat's scientific heritage to new generations.

This work should be considered as a step to develop awareness of the metaphors that Hasan Onat identified as road signs and to read his world of thought through his perception of nature. Of course, his ideas, his zeal for understanding and his journey of discovery will continue to create new spaces of meaning in the minds of his interlocutors.